

Any Univers Patxot

Els nens i nenes de Sant Feliu de Guíxols homenatgen Rafael Patxot

M. Àngels Suquet Fontana
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Aquest any 2014 se celebra l'Any Univers Patxot, promogut pel Consell Assessor de la Masia Mariona, organisme que depèn de la Diputació de Barcelona i que té la seu a l'antiga residència d'estiu de Rafael Patxot al Parc del Montseny. L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols s'ha volgut sumar a aquesta celebració per mitjà dels Tallers d'Història, que són un servei que existeix des de l'any 1986 per promoure el coneixement de la nostra ciutat entre els nens i joves. Els Tallers d'Història es proposen fomentar el sentiment de pertinença a la ciutat a partir de la seva història i del seu patrimoni. En el tractament dels temes, no es planteja el passat des d'un punt de vista nostàlgic o idealitzat, sinó que s'utilitza com una eina per entendre millor el present i pensar noves opcions de futur.

En els tallers hi participen totes les escoles i instituts de la ciutat: l'Escola Ardenya, l'Escola Baldiri Reixach, l'Escola Cor de Maria, l'Escola L'Estació, l'Escola Gaziel, l'Escola Sant Josep, l'Institut Sant Elm i l'Institut Sant Feliu. Cada any els Tallers d'Història proposen un tema als centres educatius i, durant el curs, organitzen xerrades i tallers a les aules de les escoles i dels instituts per treballar-lo conjuntament amb els docents. El mes d'abril té lloc la Mostra Artística de Sant Jordi, que s'organitza conjuntament amb la Biblioteca Pública Octavi Viader.

Amb motiu d'aquest concurs cada professor escull un dels treballs realitzats pels seus alumnes i, el dia 23, es fa l'acte de lliurament dels premis on hi són convidades també les famílies. Una altra part dels treballs s'exposa en un espai públic, visitat per les mateixes escoles i per tots aquells que hi puguin estar interessats.

Durant aquest curs 2013-2014, els 3.219 alumnes dels vuit centres educatius de Sant Feliu de Guíxols han homenatjat la figura de Rafael Patxot realitzant escrits i treballs de plàstica sobre cadascuna de les múltiples

Detall dels treballs de plàstica exposats a la Cambra de Comerç de Sant Feliu de Guíxols amb motiu de l'Any Univers Patxot.

Les imatges d'aquest article pertanyen a: AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. Autor: Salvador Estibalca.

Mòbils i plafons sobre nefologia elaborats per alumnes de les escoles de Sant Feliu de Guíxols durant el curs 2013-2014.

Detall de la mostra de treballs de plàstica recreant el cel de dia i el cel de nit, realitzats en el marc dels Tallers d'Història.

facetes d'aquest guixolenc. Els nens i nenes, nois i noies de la nostra ciutat han après que va ser un important científic, filantrop i mecenes. Que va néixer a Sant Feliu i que, d'alguna manera, encara el sentim present quan contemplem la seva casa, al passeig del Mar.

Rafael Patxot i la passió per aprendre

Una de les característiques més significatives d'aquest guixolenc és, precisament, la seva estimació per l'aprenentatge, que el va convertir en un científic pioner i també en un autèntic filantrop. Als Tallers d'Història vàrem considerar, doncs, que tractar aquest personatge a les escoles amb motiu de la celebració del cinquante-

nari de la seva mort podia constituir un homenatge escient a la seva persona i a la seva obra.

L'educació és un procés complex en el que hi tenen un paper destacat la família i l'escola. L'exemple dels adults, la bona praxi dels docents, les lectures que es tenen a l'abast poden ser determinants en la motivació i el desenvolupament de les persones. L'estimació de Rafael Patxot pel coneixement i la cultura seria difícilment explicable si no es tingués en compte l'entorn familiar que embolcallà la seva infantesa. El seu avi, que també es deia Rafael, va ser una figura decisiva en l'educació d'aquell nen. També ho va ser el regal del llibre *Astronomie Populaire* de Camille Flammarion, amb el qual fou obsequiat durant un viatge de negocis a Reims, quan només tenia setze anys. La lectura d'aquella obra desvetllà la seva vocació per l'astronomia i la musa Urània, protagonista del seu ex-libris, l'inspirà durant tota la vida. Rafael Patxot no només es formà com a científic i cultivà la seva erudició, amb el seu generós mecenatge també va procurar que altres persones gaudissin del plaer i del privilegi d'aprendre.

La sensibilitat de Rafael Patxot per l'educació de la mainada i pels llibres com a eina fonamental per a l'aprenentatge es fa palesa en moltes de les iniciatives que va emprendre al llarg de la seva vida. La manifestació més corprendora d'aquesta faceta la trobem en la creació de les fundacions que dedicà a les seves filles, Montserrat i Maria, mortes en plena joventut. L'any 1919 va instituir la Fundació Montserrat Patxot i Rabell, en col·laboració amb l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, per concedir una quantitat en concepte de dot a una nena d'una família necessitada, nascuda a Sant Feliu l'any de la convocatòria de l'ajut. Aquell mateix any, també en record de la seva filla, va finançar la biblioteca de l'Institut de Cultura de la Dona, que va prendre el nom de Montserrat fins a la Guerra Civil. El 1925 va crear la Fundació Maria Patxot i Rabell en record de la seva segona filla, que es volia dedicar a l'ensenyament, amb la finalitat d'atorgar beques per facilitar els estudis a noies catalanes amb capacitat i sense recursos per poder estudiar. Aquest patronat fou creat en el marc de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona.

Uns anys abans, Rafael Patxot i Lluïsa Rabell havien intentat promoure a Sant Feliu de Guíxols la construcció d'una biblioteca popular dins la xarxa que impulsava la Mancomunitat de Catalunya. Amb aquesta finalitat, l'any 1917 el matrimoni va fer cessió d'una parcel·la de al carrer Luchana, amb la condició que, si no prosperava la construcció d'aquest equipament, els terrenys retornarien a la família Patxot. Al pressupost municipal es va preveure una quantitat anual per a aquest projecte i un regidor de l'Ajuntament va arribar a proposar que el carrer on s'havia d'edificar la biblioteca es dedicés a Rafael

Patxot. Malauradament, aquest projecte no es va arribar a materialitzar a causa d'un error burocràtic.

Un altre vessant molt emotiu de l'educació dels infants és la narració de contes, que constitueix un moment de recolliment i de comunicació, un punt de trobada entre l'experiència dels grans i la ingenuïtat dels petits. Rafael Patxot tenia una gran afició pels contes i relats, ja que enllaçaven amb els records més tendres de la seva infantesa alhora que constituïen una manifestació de la cultura catalana pròpia de l'àmbit més íntim i personal. A *Guaitant enrera*, Rafael Patxot explica com gaudia del conte que cada nit els explicava el seu pare a la vora del foc. De la mateixa manera, ell també va explicar contes a les seves filles quan eren petites. Més endavant s'hi dedicà des d'un punt de vista més literari. L'any 1909, quan feia uns pocs anys que s'havia instal·lat a Barcelona, Rafael va traduir el conte de J. F. Campbell *La batalla dels aucells* en la publicació periòdica *La Rondalla dels dijous* (núm. 21, 1909), que en aquell moment editava L'Avenç, amb qui col·laborà en diverses ocasions fent traduccions de l'anglès i del francès al català. Posteriorment, també promouria llibres infantils des del mecenatge, quan va subvencionar llibres de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana per mitjà de la Fundació Concepció Rabell, com *Lectures per a infants*, de M. Assumpció Pasqual amb il·lustracions de Lola Anglada i Josep Obiols (1930-1931).

Rafael Patxot, un bon recurs per a la pedagogia

El coneixement de Rafael Patxot pot esdevenir una eina molt important per a l'educació d'infants i joves. Per una part, la seva vida i la seva obra tenen un gran interès per comprendre l'ideari i el context del Modernisme, una època clau en la història de Catalunya. Per una altra part, aquest científic i mecenes pot ser el fil conductor perquè els alumnes treballin cadascuna de les matèries que ell mateix va cultivar o va promoure mitjançant el mecenatge. Rafael Patxot pot servir també com a referent en la pedagogia dels valors que van marcar la seva trajectòria vital. En primer lloc, personifica la cultura de l'esforç i del treball, sense els quals no hauria estat possible la realització dels projectes que va promoure i encapçalar. La seva curiositat insaciable, l'estimació per l'aprenentatge el van introduir de ben jove en el camp de la ciència però també el conduïren al coneixement de les humanitats en el sentit més ampli. L'amor per la família i per la gent el dotaren d'un altruisme difícilment igualable. Rafael Patxot destaca pel compromís amb la seva terra, que el motivà a instituir fundacions i premis, a finançar projectes de recerca per construir la identitat del seu país per mitjà de la

Mòbils sobre meteorologia i un plafó amb logotips formant part de l'exposició organitzada pels Tallers d'Història amb motiu de l'Any Univers Patxot.

Accés a l'exposició organitzada pels Tallers d'Història conjuntament amb totes les escoles de Sant Feliu de Guíxols i treballs sobre la vida a pagès abans i ara.

cultura. El seu llegat mateix ofereix un nombre inesgotable de recursos per aprendre què és Catalunya.

La figura de Rafael Patxot, la seva obra i el seu context poden ser la base per a l'elaboració d'una gran quantitat de propostes pedagògiques que es poden plantejar vinculades a àrees de coneixement específiques o bé de manera transversal, com a crèdits de síntesi. A partir de Rafael Patxot es poden treballar a les aules les ciències de l'observació (meteorologia i astronomia), la filosofia, l'ètica, la història, la bibliofília, el costumisme o folklore, el Modernisme, la vida rural, l'excursionisme, les llegendes, els contes infantils, la música popular, la composició musical, l'art, la literatura, la poesia, el teatre, etc.

Què hem treballat?

Durant aquest curs, els Tallers d'Història hem proposat a les escoles de Sant Feliu de Guíxols una xerrada i diferents tallers de plàstica, elaborats per Rosa M. Rourich. Les activitats que hem fet a les aules han estat les següents:

1.- La xerrada "Rafael Patxot i Jubert, l'home que estimava la seva terra". Hem descrit el retrat del personatge (infantesa, personalitat i valors) i hem fet un recorregut per la seva biografia, tot detallant els principals fets que van marcar la seva vida. Hem explicat als alumnes per quins motius és important, com era i què va fer.

2.- El taller de plàstica "Fem el nostre ex-libris, logotip o escut d'armes". Amb aquesta activitat hem proposat connectar l'ètica amb l'expressió plàstica. A partir dels logotips i de l'ex-libris de Rafael Patxot, on ell representava els seus valors i afeccions, cada alumne ha pogut reflexionar sobre els principis que van regir la seva vida i, a continuació, pensar en els que té en compte ell mateix i en com li agradaria representar-los per mitjà d'un logotip o escut.

3.- El taller de plàstica "El cel de dia, el cel de nit". En aquest cas, es treballava a partir de la seva faceta científica, especialment la nefologia i l'astronomia, i es proposava connectar el coneixement científic amb l'art. El punt de partida era aprendre què s'anava a representar i, a continuació, veure com es podia fer el cel de dia i el cel

de nit a partir de les interpretacions que n'havien fet diferents artistes al llarg del temps

4.- El taller de plàstica "La vida a pagès abans i ara". Aquesta activitat s'ha bastit entorn dels materials aplegats per l'Estudi de la Masia Catalana gràcies al patrocini de Rafael Patxot. Ens hem proposat conèixer l'entorn dels pobles o ciutats on vivim, saber si ha crescut la població o si hi ha cases de pagès encara. Ens hem preguntat què hi ha ara on abans hi havia masies i les diferències entre com es vivia abans i com es viu ara.

Per als Tallers d'Història, explicar aquest personatge als alumnes ha constituït tot un repte. A banda de transmetre la informació biogràfica, el que volíem sobre tot era comunicar l'essència de la seva personalitat. Per fer-ho entenedor i atractiu per als nens, hem plantejat les xerrades a l'estil dels contes -que a ell tant li agradaven- quan ens adreçàvem als més menuts. Els alumnes no tan petits (a partir del cicle superior d'Educació Primària) seguien bocabadats el ritme trepidant de la seva vida i tots els patiments que suportà. Podem assegurar que aquest personatge ens ha seduït des d'un inici a tots, petits i grans, a mesura que l'anàvem copsant. Ens ha impressionat la seva passió pel coneixement i la cultura. Hem admirat els valors de compromís, fidelitat, generositat i esforç en els quals es va mantenir ferm durant tota la seva vida. Hem parlat, hem imaginat, hem escrit i hem dibuixat amb Rafael Patxot, però sobretot esperem haver contribuït a mantenir viu el seu record i a descobrir la vigència del seu exemple encara avui dia.

Detall d'uns esgrafiats de la Casa Patxot.

Vitralls i portes de la Casa Patxot, seu de la Cambra de Comerç de Sant Feliu de Guíxols.

